

Tadeusz Banaszek (Kieleckie Towarzystwo Naukowe)

Realizacja wojennych świadczeń rzeczowych w zakresie zakwaterowania wojska w Kielcach w latach 1919–1921

Streszczenie: W latach 1919–1921 w związku z trudnościami w zakwaterowaniu Wojska Polskiego wprowadzono obowiązek rzeczowych świadczeń wojennych. W Kielcach, które były dużym garnizonem wojskowym, zarekwirovano wiele nieruchomości na potrzeby wojska. Wśród nich znalazły się były koszary rosyjskie przy ul. Szerokiej 42 (obecnie ul. Żeromskiego) oraz obiekty gospodarcze fabryki „Cementownia” przy ul. Młynarskiej (obecnie ul. Mielczarskiego). Prezentowane teksty źródłowe z zasobów Archiwum Państwowego w Kielcach ukazują praktyczną realizację rzeczowych świadczeń wojennych w mieście w omawianym okresie.

Słowa kluczowe: Kielce 1919–1921, rekwizycje wojenne, Wojsko Polskie

Prezentowane teksty źródłowe znajdujące się w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach, Akta miasta Kielce, przedstawiają protokoły Komisji Miejskiej Świadczeń Wojennych w Kielcach z sierpnia 1919 r. w zakresie rekwizycji nieruchomości na potrzeby zakwaterowania Wojska Polskiego.

Garnizon kielecki w latach 1918–1921 funkcjonował w trudnych warunkach, co było spowodowane udziałem Wojska Polskiego w walkach o granice, słabą bazą materiałową, złymi warunkami zakwaterowania oraz składem kadry zawodowej, wywodzącej się z trzech armii zaborczych. Nie jest możliwe dokładne określenie liczebności garnizonu w tym okresie. Wynika to przede wszystkim z dużej płynności stanów osobowych jednostek wojskowych, do czego przyczyniały się zarówno liczne dyslokacje poszczególnych oddziałów garnizonu, jak i bardzo zmienne stany liczebne w jednostkach zapasowych, uzależnione od liczby wysyłanych pododdziałów marszowych na front. Według informacji prasowej zamieszczonej w „Gazecie Kieleckiej”, wiosną 1920 r. garnizon liczył 5180 żołnierzy¹. Był to znaczący ośrodek wojskowy, największy spośród kilkunastu garnizonów na terenie Okręgu Generalnego Nr III Kielce.

W tym okresie dużym problemem było zakwaterowanie oddziałów wojskowych. Istniejąca baza koszarowa w Kielcach, odziedziczona po rosyjskim zaborcy (m.in. koszary przy ul. Prostej, Chęcińskiej, Mickiewicza, pod Telegrafem), nie była w stanie pomieścić kilku tysięcy żołnierzy oraz dużej ilości koni i sprzętu. Sytuacja

¹ Sprawozdanie ze święconego dla żołnierzy, „Gazeta Kielecka”, 27 V 1920, nr 117, s. 3.

taka spowodowała, że władze nałożyły określone obowiązki na właścicieli domów i zakładów, opierając się na przepisach ustawy o rzeczowych świadczeniach wojennych z 11 kwietnia 1919 r.

Ustawa z 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych² określała, że z chwilą wybuchu wojny lub z chwilą zarządzenia ogólnej lub częściowej mobilizacji, państwo miało prawo żądać od ludności odpłatnego odstąpienia własności lub prawa użytkowania ruchomości i nieruchomości bezpośrednio lub pośrednio potrzebnych dla zaopatrzenia armii i obrony kraju. Obowiązek przymusowych świadczeń obejmował ruchomości (zwierzęta pociągowe, środki transportowe) i nieruchomości, m.in. na kwatery dla żołnierzy. Nieruchomości miały być przekazane do użytku administracji wojskowej na czas potrzebny do stawiania fortyfikacji oraz innych budowli wojskowych, do budowy mostów, dróg, kolei żelaznych, do wsparcia i zabezpieczenia operacji wojennych i do celów kwaterunkowych. Od tego obowiązku wolne były budynki kościołów, kaplic, domów modlitwy, wraz ze znajdującymi się w nich przedmiotami kultu religijnego, muzea publiczne, zabytki sztuki i kultury znajdujące się pod opieką państwa, służące do zaspokojenia niezbędnych potrzeb osobistych lub do wykonania zawodu posiadacza i jego rodziny. Szpitale i zakłady zdrowotne podlegały zarekwirowaniu jedynie na potrzeby sanitarno-wojskowe i za zgodą Ministerstwa Zdrowia Publicznego. Zażądanie świadczeń wojennych następowało w drodze nakazów rekwizycyjnych, wydawanych przez właściwe urzędy administracyjne na podstawie zapotrzebowań, wystawianych przez władze wojskowe. Właściciel przedmiotów, który nie otrzymał za swoje świadczenia zapłaty lub czuł się pokrzywdzony, miał prawo w terminie miesiąca złożyć zażalenie do Okręgowej Komisji Rekwizycyjnej przy dowództwie Okręgu Generalnego. Rozporządzenie ogłoszono 29 kwietnia 1919 r., wprowadziło ono obowiązek świadczeń wojennych z dniem 1 maja 1919 r.³

W Kielcach powołano Komisję Miejską Świadczeń Wojennych, w skład której wchodził: jako przewodniczący zastępca powiatowego komisarza rządowego, członkowie powołani przez radę miejską oraz przedstawiciele intendencji Dowództwa Okręgu Generalnego (DOGen.), Zarządu Budownictwa Wojskowego i Dowództwa Miasta. Komisja lustrowała obiekty mieszkalne wytypowane do zakwaterowania wojska i ustanawiała roczny czynsz.

W sprawozdaniu starosty kieleckiego skierowanym do wojewody za okres od kwietnia 1919 r. do kwietnia 1920 r. znajdujemy informację o „dużym ciężarze dla ludności cywilnej w Kielcach w związku z kwaterowaniem wojska – oddaniem kilkuset kwater”⁴. Poniżej parę przykładów skarg właścicieli zakładów oraz radnych na działalność wojska w zakresie zakwaterowania w Kielcach.

2 Dziennik Praw Państwa Polskiego 1919 r., nr 32, poz. 264.

3 Monitor Polski 1919 r., nr 98.

4 Archiwum Państwowe w Kielcach (dalej: APK), Starostwo Powiatowe Kieleckie 1919–1939 (dalej: SPK I), sygn. 3518, Sprawozdanie starosty kieleckiego, V 1920 r., k. 17.

W listopadzie 1919 r. Urząd Przemysłowy w Kielcach wystosował pismo do Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie uruchomienia fabryki Joachima Silberszpina i Spółki w Białogonie. W zakładzie tym wojsko przejęło większość budynków. Podkreślano, iż uruchomienie fabryki jest niemożliwe ze względu na obecność żołnierzy oraz brak mieszkań dla pracowników, które są zajęte na potrzeby wojska⁵.

Rada miejska we wrześniu 1919 r. podjęła uchwałę, w której zwrócono się do DOGen. Kielce o wyjaśnienie problemu nadmiernego rekwirowania lokali na potrzeby wojska. W odpowiedzi władze wojskowe wyjaśniły, że nic nie wiedzą, aby wojsko rekwirowało lokale ponad istotną potrzebę. Zaproponowały władzom Kielce powołanie komisji, która ustaliłaby niezbędne lokale zarekwirowane na potrzeby armii⁶.

W protokole z posiedzenia rady miejskiej 24 czerwca 1920 r. znajdujemy informację o zwolnieniu przez wojsko na korzyść urzędu wojewódzkiego dwudziestu pomieszczeń w pałacu biskupów krakowskich, czterdziestu czterech pokoi w mieście zajmowanych dotychczas przez urzędy wojskowe oraz trzynastu pokoi po misji oficerów armii francuskiej. W zamian wojsko zarekwirowało hotel Bristol⁷.

W sprawozdaniu starosty kieleckiego, skierowanym do wojewody za okres od maja do kwietnia 1921 r., czytamy:

Sprawa kwaterunku wojska w związku z głodem mieszkaniowym i nadmiernymi żądaniami władz wojskowych była drażliwa, wywoływała częste skargi i zażalenia mieszkańców oraz właścicieli domów. Władze wojskowe kilkakrotnie zwracały się z żądaniami rekwizycji na rzecz wojska przedmiotów ekwipunku wojskowego, lokali i produktów rolnych. Uzasadnione żądania w miarę możliwości przychylnie załatwiano. Stosunek ludności do wojska i na odwrót życzliwy⁸.

Właściciele obiektów zajętych przez wojsko w ramach nałożonych świadczeń wojennych otrzymywali dość znaczne sumy pieniędzy. I choć niejednokrotnie dochodziło do nieporozumień z władzami wojskowymi w sprawie zajmowania lokali, to należy stwierdzić, iż korzyści materialne wynikające ze stacjonowania wojska były większe niż straty z tego tytułu.

Pierwszy tekst źródłowy to protokół Komisji Miejskiej Świadczeń Wojennych z 28 sierpnia 1919 r. dotyczący ustanowienia czynszu rocznego za koszary przy ul. Szerokiej 42 (obecnie ul. Żeromskiego)⁹. Wojsko zajęło tam dawne koszary rosyjskie m.in. na zakwaterowanie batalionu wartowniczego Powiatowej Komendy Uzupełnień.

5 Tamże, Urząd Wojewódzki Kielecki 1919–1939, sygn. 12449, Pismo Urzędu Przemysłowego w Kielcach do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, 17 XI 1919 r., k. 139.

6 APK, Akta miasta Kielce, sygn. 1276, Protokół z obrad rady miejskiej, 10 IX 1919 r., k. 37–38.

7 *Z Rady Miejskiej. Posiedzenie 7 października*, „Gazeta Kielecka”, 9 X 1919, nr 229, s. 2.

8 APK, SPK I, sygn. 3520, Sprawozdanie starosty kieleckiego, V 1921 r., k. 6.

9 Budynek u zbiegu ul. Żeromskiego i Głowackiego. Obecnie przebudowany.

Drugi tekst źródłowy to protokół Komisji Miejskiej Świadczeń Wojennych z 27 sierpnia 1919 r., dotyczący ustanowienia czynszu rocznego za obiekty fabryki „Cementownia” przy ul. Młynarskiej (obecnie ul. Mielczarskiego)¹⁰. Wojsko zajęło te obiekty na potrzeby magazynu artylerii oraz Urzędu Gospodarczego Intendentury DOGen. Kielce.

Prezentowane teksty źródłowe ukazują praktyczną realizację rzeczowych świadczeń wojennych w zakresie zakwaterowania wojska w garnizonie kieleckim w latach 1919–1921.

***

Archiwum Państwowe w Kielcach, Akta miasta Kielc, sygn. 1491, Protokół Komisji Miejskiej Świadczeń Wojennych z 28 sierpnia 1919 r. dotyczący ustanowienia czynszu rocznego za koszary przy ul. Szerokiej 42 zajęte na potrzeby wojska, b.p.

Protokół

Dowództwo Okręgu Generalnego Kieleckiego, odezwą z dn. 29 lipca 1919 r. za N 1214/ XIV, odniosło się do Magistratu m.[iasta] Kielce z żądaniem przeprowadzenia ustanowienia czynszu w stosunku rocznym za lokal koszarowych pomieszczeń, zajętych przez władze wojskowe w domu współwłaścicieli Hermana Ostrowicza, Nusyna Zajfmana, Kiwy Joskowicza i Zyndla Rajzmana (dawniej Kona) przy ul. Szerokiej N 42 w Kielcach z nadmienieniem, że pomieszczenia w tym domu nie mogą być ustąpione dla użytku właścicieli, gdyż takowe za czasów rosyjskich były zajęte na koszary i obecnie są niezbędne dla potrzeb wojskowych.

Wobec powyższego Komisja Miejska Świadczeń Wojennych w składzie: przewodniczącego Zastępcy Powiatowego Komisarza Rządowego w Kielcach, Referenta Urzędu Powiatowego p. Stanisława Burasa i członków powołanych przez Kielecką Radę Miejską p.p. Lubczyńskiego Piotra i Adamskiego Antoniego przy udziale Intendentury Okr.[ęgu] Gen.[eralnego] urzędnika wojskowego p. Pochwata, Zarządu Budownictwa Wojskowego ppor. Inżyniera Garfunkla i Dowództwa Miasta Komendanta Placu WP por. Służewskiego¹¹ i w obecności współwłaściciela domu koszarowego Hermana Ostrowicza, dnia dzisiejszego zeszła na miejsce

10 Fabryka cementu portlandzkiego „Kielce” powstała w 1896 r. Właścicielem zakładu było Towarzystwo Udziałowe. W 1901 r. była to czwarta co do wielkości cementownia w Królestwie Polskim. Zatrudniała wówczas 215 robotników. W latach 1906–1911 nie prowadziła działalności, w 1912 r. wznowiła produkcję. W okresie I wojny światowej została częściowo zniszczona w wyniku działań zbrojnych. W zakładzie stacjonowały wojska rosyjskie, niemieckie i austro-węgierskie. W latach 1922–1939 w części byłej fabryki (o powierzchni 1 ha 44 a) 2 Pułk Artylerii Lekkiej Legionów posiadał cztery baraki, w których znajdowały się magazyny mobilizacyjne. Obecnie to teren zakładów Wytwórczej Spółdzielni Pracy „Społem” Kielce przy ul. Mielczarskiego 93–95.

11 Imion postaci nie udało się ustalić.

koszar i po szczegółowym obejrzeniu wszystkich ubikacji¹² znalazła, że koszary te są 2 piętrowe i składają się z 12 ubikacji (w tym 4 wielkie sale i 8 pokoi), z zabudowaniami gospodarczymi i zajęte są na potrzeby wojskowe, a mianowicie:

Parter – Jedną wielką salę zajmuje Powiatowa Komenda Uzupełnień. Cztery pokoje zajmuje kancelaria Kadry wartowniczej.

I Piętro – Jedną wielką salę zajmuje kadra pisarska i oddział kolejowy. 3 ubikacje i pokój zajmuje kancelaria 4 kompanii.

II piętro – 2 wielkie sale zajmuje 4 kompania baonu wartowniczego.

Oddzielny parterowy budynek. W budynku tym mieszczą się: kuźnia, stajnia i wychodki.

Według wiadomości zasięgniętych w gminie miejskiej – poprzedni właściciel Lejzor Kon za te koszary otrzymywał wynagrodzenie od b. rządu rosyjskiego 2000 rubli rocznie.

Obecni współwłaściciele żądają 20 000 koron¹³ rocznie. Komisja Miejska Świadczeń Wojennych, przyjąwszy na uwagę ceny przedwojenne na podobne lokale, tegoroczne koszty administracji oraz podatki i inne ciężary przyszła do przekonania, że roczny czynsz najmu całego domu koszarowego powinien wynosić 6000 koron rocznie.

Na zasadzie powyższego i stosownie do ustawy o rzeczowych świadczeniach wojennych z dn. 11 kwietnia 1919 r. N 264, ogłoszonej w Dzienniku Praw z dn. 17 tegoż kwietnia i rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Spraw Wojskowych z dn. 1 maja 1919 r., pomieszczonego w Monitorach Polskich z dn. 6 i 7 tegoż maja – Komisja Miejska Świadczeń Wojennych orzekła: Czynsz roczny z całych koszar z zabudowaniami gospodarczymi, stanowiących własność Hermana Ostrowicza, Nusyna Zajfmana, Kiwy Joskowicza i Zyndla Rajzmana i położonych przy ul. Szerokiej N 42 w Kielcach ustanowić na sumę 6000 koron (wyraźnie sześć tysięcy koron).

Niniejsze orzeczenie Komisji ogłosić współwłaścicielom Hermanowi Ostrowiczowi, Nusynowi Zajfmanowi, Kiwie Joskowiczowi i Zyndlowskiemu Rajzmanowi z nadmienieniem, że przeciw orzeczeniu Komisji Rekwizycyjnej w terminie jednomiesięcznym, który liczy się od dnia następnego po dniu ogłoszenia.

Na tym niniejszy protokół ukończony i przez obecnych podpisany został.

Kielce dnia 28 sierpnia 1919 r.

12 Ubikacja, tu w znaczeniu: pomieszczenie, pokój.

13 Korona austro-węgierska była walutą używaną po rozpadzie Austro-Węgier również w części Polski, w tym w powiecie kieleckim. Decyzją Sejmu z 15 stycznia 1920 r. ustalono kurs wymiany na 100 koron za 70 marek polskich. Przykładowo w 1916 r. kielecki browar Edwarda Karscha płacił roczny podatek od wyrobu piwa w wysokości 2831,40 koron. J. Główna, *Z dziejów przemysłu kieleckiego w latach I wojny światowej* [w:] *Z dziejów Kielc w latach 1914–1918*, red. U. Oettingen, Kielce 2004, s. 144.

Archiwum Państwowe w Kielcach, Akta miasta Kielc, sygn.1491, Protokół Komisji Miejskiej Świadczeń Wojennych z 27 sierpnia 1919 r. dotyczący ustanowienia czynszu rocznego za obiekty fabryki „Cementownia” zajęte na potrzeby wojska, b.p.

Protokół

Dowództwo Okręgu Gener.[alnego] Kieleckiego, odezwą z dn. 29 lipca 1919 r. za N 2491/XIX, odniosło się do Magistratu m.[iasta] Kielce z żądaniem przeprowadzenia ustanowienia czynszu w stosunku rocznym za pomieszczenia zajęte przez władze wojskowe w fabryce „Cementownia” ul. Młynarska z nadmieniem, że wszystkie zajęte w tej fabryce pomieszczenia, place i urządzenia nie mogą być obecnie ustąpione właścicielom, gdyż są niezbędne dla potrzeb wojskowych. Wobec tego Komisja Miejska Świadczeń Wojennych w składzie: Przewodniczącego Zastępcy Powiatowego Komisarza Rządowego w Kielcach, Referenta Urzędu Powiatowego p. Stanisława Burasa i członków powołanych przez Kielecką Radę Miejską p.p. Adamskiego Antoniego i Witeckiego Mieczysława, przy udziale przedstawicieli: Intendenty Okr.[ęgu] Gen.[eralnego] urzędnika wojskowego p. Pochwata, Zarządu Budownictwa Wojskowego ppor. Inżyniera Garfunkla i Dowództwa Miasta Komendanta Placu por. Służewskiego i w obecności współwłaścicieli fabryki cementu p.p. Awenarjusza, Terpitza, Jabłońskiego¹⁴ i Wacława Arkszowskiego, dnia dzisiejszego zjechała na miejsce zabudowań fabrycznych i po szczegółowym obejrzeniu takowych, oraz placów i urządzeń znalazła, że władze wojskowe na swoje potrzeby zajmują, a mianowicie:

Dział 3 artylerii D.[owództwa] O.[kręgu] G.[eneralnego]

Plac przestrzeni około 4 mórg¹⁵, położony za fabryką od strony zachodniej. Na tym placu stoją 2 szopy wojskowe po 75 m długości każda. Roczny czynsz dzierżawny podany przez współwłaścicieli 2000 kor. Gmach magazynowy duży, składający się z 4-ch działów, zajmujący przestrzeni ogółem około 655 metr. kw. W gmachu tym mieszczą się magazyny artylerii. Roczny czynsz podany 8000 koron.

Urząd Gospodarczy Intendenty D.[owództwa] O.[kręgu] G.[eneralnego]

Magazyn większy przestrzeni około 400 metr. kw. użyty przez wojsko dla bydła. Roczny czynsz podany 6000 kor.

Magazyn mniejszy przestrzeni około 50 metr. kw. Składy wojskowe. Roczny czynsz podany 750 kor.

Magazyn większy z 2-ch działów przestrzeni około 350 metr. kw. Składy wojskowe. Roczny czynsz podany 5000 kor.

Magazyn 2-piętrowy przestrzeni około 500 m. kw., a wysokości około 9 m – 4500 m kw. Skład kartofli i słomy. Roczny czynsz podany 10 000 kor.

Magazyn z 2-ch ubikacji¹⁶ przestrzeni około 352 m kw. Skład konserw. Roczny czynsz podany 5000 kor.

14 Imion postaci nie udało się ustalić.

15 Morga – dawna miara powierzchni gruntu, która w Polsce wynosiła 5600 m kwadratowych.

16 Ubikacja – tu w znaczeniu pomieszczenie.

Magazyn mały przestrzeni około 40 m. kw. Roczny czynsz podany 300 kor.

Magazyn z 1-ej sali, przestrzeni około 210 m. kw. Skład konserw. Roczny czynsz podany 3000 kor.

Magazyn 2-ch piętrowy przestrzeni około 500 metr. kw., wysokości około 9 m – 4500 m. Skład beczek i inne. Roczny czynsz podany 10 000 kor.

2 stajnie na 6 koni, każda wraz z podwórcem i sadzawką dla wodopoju, przestrzeni około 3 mórg. Roczny czynsz podany 27 000 kor.

Budynek z wagą i wartownią. Roczny czynsz podany 4000 kor.

Żeberko kolei¹⁷ normalnej długości 700 m. Roczny czynsz podany 3600 kor.

W domu frontowym: 3 pokoje, przedpokój i kuchnie zajęte przez wojsko. Roczny czynsz podany 1200 kor.

Tamże: 2 pokoje i kuchnie zajmuje wojsko. Roczny czynsz podany 800 kor. Ogólny roczny czynsz podany i żądany przez współwłaścicieli wynosi 119 050 kor.

Komisja Miejska Świadczeń Wojennych, przyjąwszy ceny przedwojenne na podobne lokale, tego czesne koszty administracji, oraz podatki i inne ciężary, związane z utrzymaniem domu w porządku i czystości, przyszła do przekonania, że roczny czynsz najmu pomieszczeń zajętych przez Dział 3 artylerii D.[owództwa] O.[kręgu] G.[eneralnego] powinien wynosić 5000 kor. rocznie, a roczny czynsz pomieszczeń zajętych przez Urząd Gospodarczy Intendentury D.[owództwa] O.[kręgu] G.[eneralnego] 30 000 kor. rocznie, czyli ogółem 35 000 kor. rocznie. Na zasadzie powyższego i stosownie do ustawy o rzeczowych świadczeniach wojennych z dn. 11 kwietnia 1919 r. N 264, ogłoszonej w Dzienniku Praw z dn. 17 tegoż kwietnia i rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Spraw Wojskowych z dn. 1 maja 1919 r., pomieszczonego w Monitorach Polskich z dn. 6 i 7 tegoż maja – Komisja Miejska Świadczeń Wojennych orzekła: Czynsz roczny z pomieszczeń zajętych przez Dział 3 artylerii D.[owództwa] O.[kręgu] G.[eneralnego] w budynkach fabryki „Cementownia” ustanowić na sumę 5000 kor., a z pomieszczeń zajętych przez Urząd Gospodarczy Intendentury D.[owództwa] O.[kręgu] G.[eneralnego] w tychże zabudowaniach ustanowić na sumę 35 000 kor.

Niniejsze orzeczenie Komisji ogłosić współwłaścicielom fabryki „Cementownia” z nadmienieniem, że przeciw orzeczeniu Komisji Rekwizycyjnej w terminie jednomiesięcznym, który liczy się od dnia następnego po dniu ogłoszenia. Na tym niniejszy protokół ukończony i przez obecnych podpisany został.

Kielce dnia 27 sierpnia 1919 r.

17 Mowa o torach kolejowych.

Bibliografia

Źródła

Archiwum Państwowe w Kielcach
Akta miasta Kielce, sygn. 1276, 1491
Starostwo Powiatowe Kieleckie I, sygn. 3518
Urząd Wojewódzki Kielecki 1919–1939, sygn. 12449

Źródła drukowane

Dziennik Praw Państwa Polskiego, 1919 r.
Monitor Polski, 1919 r.

Opracowania

Główka J., *Z dziejów przemysłu kieleckiego w latach I wojny światowej* [w:]
Z dziejów Kielc w latach 1914–1918, red. U. Oettingen, Kielce 2004.

Prasa

„Gazeta Kielecka” 1919, 1920.

O autorze:

dr Tadeusz Banaszek – zainteresowania badawcze: dzieje wojskowości w regionie świętokrzyskim, w tym relacje pomiędzy wojskiem a społeczeństwem. Autor książek: *Obóz ćwiczeń Barycz* (Końskie 2011), *Historia garnizonu Sandomierz w latach 1918–1939* (Sandomierz 2012, 2019), *Zarys dziejów garnizonu Końskie w latach 1815–1975* (Końskie 2012), *Powiat konecki w przygotowaniach obronnych państwa w latach 1921–1939* (Końskie 2018) oraz wielu artykułów naukowych i popularnonaukowych.

Tadeusz Banaszek (Kielce Scientific Society)**Implementation of wartime benefits in kind for the accommodation of the army in Kielce between 1919 and 1921**

Abstract: Between 1919 and 1921, due to difficulties in accommodating the Polish Army, in-kind war services were introduced. In Kielce, which was a large military garrison, many properties were requisitioned for the army. These included the former Russian barracks at 42 Szeroka Street (now Żeromskiego Street) and the out-buildings of the „Cementownia” factory at Młynarska Street (now Mielczarskiego Street). The presented source texts from the resources of the State Archive in Kielce show the practical realisation of material war services in the city during the period in question.

Keywords: Kielce 1919-1921, war requisitions, Polish Army